

Giedrė Uzielienė
LDM Taikomosios dailės ir dizaino muziejus
Arsenalo g. 3A, Vilnius
Tel. (8 5) 262 0140, (8 5) 262 8080, 8 618 57 559
El. p. dizainas@ldm.lt

GIEDRĖ UZIELIENĖ

Dailininkų modeliuotojų O. V. Vincevičių kūrybinis palikimas LDM Dizaino rinkinyje

Kiekvienas rinkinys muziejuje turi savo atsiradimo istoriją. Istoriją, kuri leidžia ne tik praturtinti saugomus rinkinius, bet ir pažinti naujus kūrinių autorius, juos supusią aplinką – artimus žmones bei istorinę situaciją – ir visa tai papasakoti bei parodyti dabartinėms ir būsimoms kartoms.

Dailininkų modeliuotojų sutuoktinių Onos Birutės ir Vytauto Jono Vincevičių kūrybinis palikimas į muziejų atkeliavo 2016 m. pradžioje. Jį LDM Taikomosios dailės ir dizaino muziejui dovanavo O. B. Vincevičienės dukra Rima Karpavičienė (Girnytė) – rūbų dizainerė ir ilgametė M. K. Čiurlionio menų gimnazijos Dailės skyriaus pedagogė. Tai didelės apimties kūrybinis bei dokumentinis palikimas, kurį sudaro dailininkų kurti drabužiai, aksesuarai, kūrybiniai projektai bei drabužių modelių nuotraukos.

Rinkinyje atsispindi abiejų kūrėjų nueitas kūrybinis kelias sudėtingu ir prieštaringu sovietiniu laikotarpiu Lietuvoje. Tai viena iš pirmųjų naujai pradėto formuoti dizaino rinkinio dalių. Šie dailininkai – asmenybės, padėjusios pamatus šiuolaikinės mados dizainui. Nors Vincevičiai laikomi kūrybiniu tandemu, vertėtų pristatyti ir kiekvieno jų individualią kūrybinę veiklą.

Dailininkė O. B. Vincevičienė (1950–1964 m. – Girnienė) po Antrojo pasaulinio karo viena iš pirmųjų susidomėjo drabužių estetika. Savo mintis ir teorines žinias pateikė ruošdama straipsnius ir piešinius tuo metu populiariems žurnalams ir laikraščiams, tokiems kaip „Tarybinė moteris“, „Jaunimo gretos“, „Švyturys“, „Tiesa“, „Koperatininkas“, „Sovieckaja Litva“. Siekdama įgyvendinti savo svajones dailininkė pradėjo rūpintis Vilniaus modelių namų įkūrimu. Tai akivaizdus nuopelnas mados kultūrai bei drabužių pramonės modernizavimui. Nuo 1954 m. ji paskiriama naujai įkurtų Vilniaus modelių namų meno vadove.

Ona Birutė Vincevičienė.
Koncertinė suknelė.
Apie 1970 m.

*Fotopopierius, fotografija,
kartonas, 42x61 cm.
LDM TDD 79*

—

Ona Birutė Vincevičienė.
Pramoginių šokių
kostiumas. 1985 m.

*Kartonas, gvašas, pieštukas,
36x70 cm.
LDM TDD 54*

—

Vytautas Jonas
Vincevičius. Koncertinė
suknelė dryžuotu sijonu.
1968 m.

*Vatmanas, pieštukas, gvašas,
21x61 cm.
LDM TDD 65*

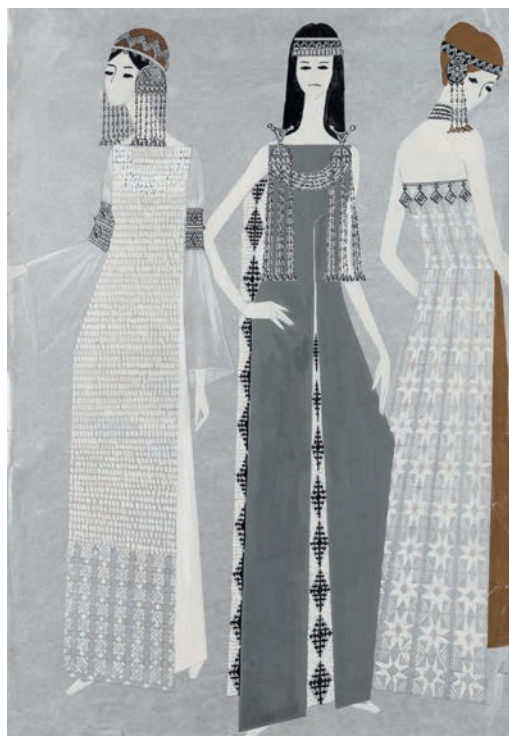

Tuo metu buvo įkurtas ir pirmasis šalyje madų žurnalas „Banga“. Anot žymaus dailininko doc. Liudo Truikio, „Mada kaip žemos durys – visi jas keikia, bet visi lenkiasi“. Šį posakį atkartojė Antanas Miškinis savo straipsnyje „Mada tarsi banga ateina ir nueina“ (Banga, 1994/1). Rinkinyje yra keli skirtingų metų žurnalo „Banga“ numeriai, kur šalia kitų puikuoja ir O. B. Vincevičienės sukurtų drabužių nuotraukos ir eskizai. Dailininkės modelių nuotraukos buvo spausdinamos ne tik respublikiniame, bet ir sąjunginiuose madų žurnaluose, pavyzdžiui, „Modeli sezona“, „Žurnal mod“, „Detskij žurnal mod“.

Dailininkė projektavo drabužių kolekcijas masinei gamybai Lietuvos ir kitų Sovietų Sąjungos respublikų siuvimo fabrikams, kur jos tiražuotos tūkstančiais. Buvo labai produktyvi – sukurdavo maždaug po 100 modelių per metus, Vilniaus modelių namuose išdirbo 32 metus. Daugiausia kūrė kolekcijas jaunimui. Jos prioritetas buvo eksperimentiniai modeliai ir tarptautinėse parodose eksponuojamos kolekcijos.

Drabužių modeliuotojos sukurti darbai eksponuoti ir ne kartą minėti tarp geriausiųjų daugelyje Lietuvos ir užsienio parodų. Nuo 1968 m. ji buvo Lietuvos dailininkų sąjungos narė.

Muziejuje saugomame rinkinyje ženklia vieta užima Vilniaus modelių namuose kurti skirtingų dešimtmečių drabužiai bei jų projektai. Tai

stilingi, iš kokybiškų lietuviškų audinių pasiūti, to meto madų tendencijas bei reikalavimus atitinkantys modeliai. Tokiu būdu buvo reklamuojama ir viešinama Lietuvos audinių ir drabužių aksesuarų produkcija.

Šalia pagrindinio darbo Vilniaus modelių namuose dailininkė kūrė pagal užsakymus. Kolekcijoje yra ir dalis privačiai modeliuotų ir siūtų drabužių. Jie visapusiškai atitinka to meto madas, kurių tendencijas, anot dailininkės, studijuoti buvo galima vartant užsienio žurnalus ar dalyvaujant tarptautinėse parodose.

O. B. Vincevičienė koncertinius kostiumus projektavo tęsdama lietuvių liaudies istorinio ir etnografinio kostiumo tradicijas. Parengė ir realizavo koncertinių kostiumų projektus, skirtus daugeliui to meto Lietuvos meno ir saviveiklos sambūrių – liaudies ansamblių, orkestrų, šokių ir dainų kolektyvų bei chorų, tokių kaip „Liepaitės“, „Ažuoliukas“, B. Dvariono muzikos mokyklos choras ir simfoninis orkestras, M. K. Čiurlionio menų mokyklos choras, smuikininkų orkestras, Klaipėdos pučiamųjų orkestras, Kauno radijo komponentų gamyklos choras, Alytaus ir Kauno profsąjungų rūmų kolektyvai ir kt.

O. B. Vincevičienė sukūrė modelius 1969, 1977, 1987 m. respublikinėms moksleivių dainų ir šokių šventėms bei 1975, 1980, 1985, 1990 m. respublikinėms dainų šventėms (pramoginių šokių, orkestrų,

Vytautas Jonas Vincevičius.
Dvi ilgos koncertinės
suknelės. 1968 m.

*Papierius, gvašas, pieštukas,
42x61 cm.
LDM TDD 67*

—

Vytautas Jonas Vincevičius.
Trys ilgos koncertinės
suknelės. 1968 m.

*Papierius, gvašas, pieštukas,
42x61 cm.
LDM TDD 69*

Ona Birutė Vincevičienė.
Choristės kostiumas.
1985 m.

Kartonas, guašas, pieštukas,
36x70 cm.
LDM TDD 51

pučiamųjų, chorų bei liaudies ir žanrinių pastatymų kolektyvams, darželinukams bei jų auklėtojoms ir kt.). Per savo karjerą ji aprenge septynių dainų švenčių didesniąją kolektyvų dalį. Daugiausia kūrė jaunimui. Produktyviausias dailininkės meninės veiklos laikotarpis – 1950–1995 metai. Kartu su O. B. Vincevičiene daugelyje projektų ir sumanymų dalyvavo ir dailininkas bei rūbų modeliotojas su tuoktinis V. J. Vincevičius (1935–2010). Jis gimė 1935 m. rugpjūčio 12 d. Radviliškyje. 1957 m. baigė Kauno S. Žuko taikomosios dailės technikumą ir įgijo dailininko dekoratoriaus specialybę. 1968 m. Valstybiniame dailės institute (dab. Vilniaus dailės akademija) įgijo rūbų modeliotojo specialybę. Nuo 1971 m. V. J. Vincevičius yra Lietuvos dailininkų sąjungos narys, nuo 1974 m. – Dailės fondo vyr. dailininkas. 1980 m. jam suteiktas Nusipelnusio meno veikėjo vardas. Dailininkas dirbo taikomosios dailės, tapybos, grafikos srityse, liejo akvareles. Suprojektavo keletą parodų interjerų ir apipavidalino daugybę šventinių renginių. Nuo 1963 m. dalyvavo respublikinėse, sąjunginėse ir tarptauti-

nėse parodose.

Dailininko sukurti rūbų modeliai atspindi lietuvių liaudies istorinio ir etnografinio kostiumo tradicijas. Kostiumai eksponuoti tarptautinėse parodose Maskvoje, Budapešte, Plovdive, Poznanėje, Leipcige, Osakoje, Kopenhagoje, Londone. Sukūrė daug įvairių kostiumų profesionalaus meno, saviveikliniams kolektyvams ir 1969, 1975, 1977, 1980, 1985, 1987 m. respublikinėms dainų šventėms.

Stilizuoto sceninio tautinio kostiumo koncepcija susiformavo dar iki XX a. 7 dešimtmečio. Pirmiausia sceniniai kostiumai buvo skirti saviveikliniams kolektyvams – dainų ir šokių ansambliams. Tautiniai kostiumai pradėti masiškai projektuoti ir siūti dainų šventėms, kurios sovietmečiu įgavo didžiulį mastą. Ypač didelė reikšmė kostiumui teko, kai dainų šventėse buvo pradėtos rengti šokių dienos (nuo 1950 m.). Susiformavo specifiniai sceninio tautinio kostiumo bruožai, kuriuos nulėmė masinių dainų švenčių renginių pobūdis. Dėmesys nukrypo į bendrą grupių aprangos vaizdą bei stilistiką, o ne į individualų apipavidalinimą.

Siekiant sukurti vizualiai išpūdingus choreografinius pasirodymus, tautinį kostiumą imta stilizuoti. Tai lėmė autentiško tautinio kostiumo niveliaciją bei transformaciją. Dainų šventėje tautinis kostiumas iš dalies buvo įrankis vizualiniam šventės efektui sustiprinti ir naudotas kaip

scenografijos priemonė. Drabužių išvaizdą lėmė masinis šventės pobūdis ir poreikis kostiumą pritaikyti prie programos. Kostiumo spalvos ir siluetas kartais būdavo dirbtinai paryškunami, kad scenoje atsirastų raiškūs scenografiniai akcentai bei taisyklingi artistų grupių kontūrai.

Dėl šių specifinių masinio renginio diktuojamų reikalavimų negalima ir nereikia iš tokio tipo kostiumo reikalauti absoliutaus autentiškumo. Visa tai atsispindi konkrečiuose projektuose. Vilniaus modelių namų sukurtas tautinis kostiumas buvo palankiai įvertintas 1959–1960 m. pasaulinėje etnografinėje parodoje, kuri vyko Niujorke.

Visą kūrybinį dailininkų modeliuotojų Vincevičių palikimą galima būtų suskirstyti į kelias dalis: projektai ir rūbų modeliai, sukurti Vilniaus modelių namuose; dainų švenčių dalyvių kostiumų projektai; didelis kiekis eskizinės medžiagos; kostiumams naudotų audinių pavyzdžiai, nuotraukos, brožiūros.

Vincevičių kūryba išskirtinė tuo, kad savo projektuose ir realiuose modeliuose jie naudojo vietinius audinius bei aksesuarus. Visi drabužių ansamblių elementai buvo kuriami Vilniaus modelių namų meistrų. Šių modelių namų avalynininkai garsėjo kokybiškais ir naujausių madų tendencijas atspindinčiais gaminiiais. Kiekvienam modeliui būdavo parinkami profesionalų kurti aksesuarai.

Ona Birutė Vincevičienė.
Dirigentės kostiumas.
1985 m.

Kartonas, guašas, pieštukas,
36x70 cm.
LDM TDD 53

—
Ona Birutė Vincevičienė.
Koncertinė suknelė.
Apie 1970 m.

Fotopapierius, fotografija,
kartonas, 42x61 cm.
LDM TDD 79

—
Vytautas Jonas
Vincevičius. Koncertinė
trumpa suknelė.
Apie 1970 m.

Fotopapierius, fotografija,
kartonas, 30x61 cm.
LDM TDD 71

Nors dailininkų duetas visą laiką buvo pristatomas kaip tandemas, jų kūrybinis braižas skiriasi. Ypač tai pastebima žvelgiant į projektus. O. B. Vincevičienės modeliai „lėliškesni“, labai moteriški, dekoratyvūs. V. J. Vincevičiaus kūryba santūresnė, labiau stilizuota, daugiau apibendrinta, siluetas išilgintas, labai liaunas. Projektai atlikti ranka, gerai įvaldytas stilizuotas piešinys.

Projektinė bei eskizinė medžiaga demonstruoja dailininkų gebėjimą atsispirti to meto suvaržymams ir vaizdžiai pateikti savo kūrybinius pasiūlymus. Didžioji dalis jų kūrybinio palikimo jau tapo pagrindiniais naujai formuojamo dizaino rinkinio eksponatais, kiti dar peržiūrimi ir ruošiami. Tvarkomas dainų švenčių kostiumų eskizų bei projektų kompleksas. Medžiaga susidomėjo ir Vilniaus dailės akademijos dėstytojai bei studentai. 2017 m. šia tema jau buvo sėkmingai apgintas menotyros studijų bakalauro darbas.

Daugelis projektų bei drabužių yra paliesti laiko, beveik visiems reikalinga restauracija. Šie darbai jau pradėti. Rinkinio eksponatai dar ilgai džiugins ne tik paprastus lankytojus, bet ir specialistus bei teiks įkvėpimą jaunesiems dizaineriams.

Literatūra ir šaltiniai

1. Vincevičius V., Ribačiauskaitė H., 1969/1970 m. *Mada*, Vilnius: Vilniaus Modelių namai, 1969.
2. *Dainų šventė*, sud. V. Karlonas, Vilnius, 1980.
3. *Dainų šventė*, sud. V. Karlonas, Vilnius, 1985.
4. *Dainų šventė: XIII Lietuvos tautinė dainų šventė*, sud. V. Karlonas, Vilnius, 1990.
5. *Dainų šventės kostiumai*, sud. G. Puodžiukaitytė, Vilnius, 1980.
6. Jurkuvienė T., „Lietuvių tautinis sceninis kostiumas 1940–1970 m.: idėja ir forma“, *Menotyra*, 2007, Nr. 3.
7. Vincevičius J. V., *Jono Vytauto Vincevičiaus parodos katalogas*. Vilnius, 1970.

The creative legacy of the artists-fashion designers Ona Birutė and Vytautas Jonas Vincevičius in the collections of the Museum of Applied Art and Design of the Lithuanian Art Museum

GIEDRĖ UZIELIENĖ

This article describes the creative legacy of the artists-fashion designers Ona Birutė Vincevičienė and Vytautas Jonas Vincevičius that arrived at the museum in the beginning of 2016. It was donated to the Museum of Applied Art and Design by the daughter of O. B. Vincevičienė,

R. Karpavičienė (Girnytė) – a clothes designer and long-serving pedagogue of the Art Department of the M. K. Čiurlionis Arts Gymnasium. This is a large scale creative and documentary legacy consisting of clothes, accessories, creative projects and photographs of the clothing models created by the artists.

The publication reviews the artists' biographies and their path leading to the world of fashion in the 1950s–1970s. Each individual and joint direction of activity is presented. The creation of clothing models for song festivals and concerts is described as an exclusive part of their field of work. No less important was the creation of individual designs and clothing meant for mass production. The author highlighted the unique hand-drawn designs, the differences and similarities in the stylistics of both artists. Actual models in their collection are also important. The designs and sketches demonstrate the artists' ability to break free of the restrictions in place at the time and to visually convey their creative offerings.

Many of the sketches and clothing bear signs of the passing of time, and restoration is required on almost all items. This work is already underway. The collection's exhibits will no doubt continue to please not only the museum's visitors but also specialists from this field, and shall serve as inspiration to young designers.